

İLKÖĞRETİM OKULLARINDAKİ REHBERLİK SERVİSLERİNİN MEKAN, DONANIM, EKİPMAN VE İNSAN KAYNAKLARI AÇISINDAN DURUMU*

Filiz YURTAL**

Özet

Bu araştırmanın amacı MEB'na bağlı resmi ilköğretim ve yatılı ilköğretim bölge okullarında hizmet veren rehberlik servislerinin mekan, donanım, ekipman ve insan kaynaklarına yönelik mevcut durumunun incelenmesi ve ihtiyaçların açığa çıkarılmasıdır. 2003-2004 eğitim öğretim yılında illerin gelişmişlik indeksleri ve öğretmen sayıları dikkate alınarak 22 il ve 1023 psikolojik danışman araştırmaya dahil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisi Durum İnceleme Anketi kullanılmıştır. Eğitimi Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından posta yoluyla uygulanan anketler araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, mekan durumu açısından okulların çoğunda rehberlik hizmeti için yer ayrılmaktadır. Rehberlik servislerinin bir kısmı herkesin kolaylıkla ulaşabileceği görünür bir yerde yer alırken, bazıları ise okul idaresinin yakınında veya okul merkezine uzak bir yerde yer aldığı görülmüştür. Duvar rengi ve yer kaplaması konusunda standardın olmadığı tespit edilmiştir. Donanım ve ekipman açısından yetersiz düzeyde olduğu bulunmuştur. İnsan kaynakları açısından psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayılarının oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Okullarda psikolojik danışman olarak, alan dışından atamaları yapılan kişilerin çalıştığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Rehberlik servisi, psikolojik danışman, ilköğretim okulu

Giriş

Okullarda uygulanan psikolojik danışma ve rehberlik programları, okulun genel amaç ve hedeflerinin bir parçasıdır. Okulun psikolojik danışmanı okulun amaç ve hedeflerini tamamlayan, kapsamlı bir hizmet programı hazırlamak ve bunu uygulamakla sorumludur. Okullarda çalışan psikolojik danışmanlar öğrenciler, aileler ve öğretmenler olmak üzere üç gruba hizmet vermektedir. Okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri öğrencilerin, birbirleriyle ilişkili üç temel alanda, eğitsel, mesleki ve kişisel gelişim alanlarında bilgilerini artırmak ve karşılaştıkları problemlerin giderilmesinde öğrenciye yardımcı olmak amacıyla bir bütünlük içerisinde verilir (Kepçeoğlu, 1995; Bakırcıoğlu, 2000; Can 2002).

* Bu araştırma Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın desteği ile yapılmıştır.

** Yrd. Doç. Dr.; Çukurova Üniv., İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı

◆ Filiz Yurtal

Kapsamlı okul psikolojik danışma ve rehberlik programları yeterli materyal, teçhizat ve işi yapmak için bir yere bağlı olarak yürütülür. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde yeterli ve uygun materyaller okullardaki öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçlarına göre belirlenir. Oyunlar, eğitimsel kitler, filmler, kayıtlar, kataloglar, kitaplar ve diğer farklı materyaller okullardaki psikolojik danışmanlar tarafından programın özelliğine göre kullanılmaktadır (Schmidt, 1993).

Okullarda hizmet veren psikolojik danışmanların (rehber öğretmen) belirlenen amaçlar doğrultusunda yerine getirmekle sorumlu olduğu belirli görevleri vardır. Bu görevlerin yerine getirilmesi için, hizmetlerin özelliklerine göre uygun fiziki ortamın hazırlanması gerekir. Bu durum Millî Eğitim Bakanlığının 17/04/2001 Tarih ve 24376 sayılı resmi gazetede yayınlanan Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinin 43. maddesinde aşağıdaki gibi ifade edilmektedir.

Madde 43 - Resmî ve özel eğitim-öğretim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütmek üzere, rehberlik ve psikolojik danışma servisi kurulur. Bu servise öğrenci sayısına göre yeterli eleman atanır. Hizmetin özellikleri açısından uygun fizikî ortam ve gerekli donatım sağlanır.

Diğer kurumlar gibi okullar da felsefi bir temele dayanan program ve hizmetler bulunur. Eğitimsel fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri için binalar, araç-gereçler, finans, personel ve diğer önemli unsurlar vardır. Bu fonksiyonun bir bölümü olarak okul psikolojik danışma programları da kendine göre fiziksel ihtiyaçlara sahiptir. Bu ihtiyaçları Schmidt (1993) şu şekilde belirtmektedir:

Psikolojik danışma servisi: Öğrencilere, ailelere ve öğretmenlere güvenilir psikolojik danışma ve konsültasyon hizmeti sağlamak için danışmanların okul ortamında uygun bir yere ihtiyacı vardır. Psikolojik danışma merkezi okul psikolojik danışma programının düzeyini ve doğasını yansıtır. İlköğretim ve ortaöğretimde psikolojik danışma servisleri öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçları, okulların büyüklüğü ve okullardaki programlarda seçilen aktivitelerin türüne göre değişir. Tüm bu faktörler okulun psikolojik danışma merkezlerinin düzenleme biçimini etkiler.

Tasarım: İdeal olarak bir ilköğretim birinci kademedeki psikolojik danışma merkezi, grup oturumları için geniş bir oda, oyun aktiviteleri ve diğer hizmetlerle birlikte öğrenci, öğretmen, anne babalar ve diğerleriyle güvenilir oturumlar yapmak için özel bir ofisi ihtiva eder. Bu geniş oda masa ve sandalyeleri, rafları içerebilir. (hikayeleşen oyunlar, kitaplar ve diğer materyaller, boyama oyunundan sonra temizlenmek için lavabo, kil veya aynı türden araçlar, kendini farkında olma envanterleri ve problem çözme ölçekleri için bir bilgisayar merkezi vb.)

Yer: Okul psikolojik danışma merkezlerini düzenlemede eşit derecede önemli olan yeridir. Psikolojik danışma merkezleri okulda herkesin eşit ulaşacağı yerde olmalıdır. Genellikle bu merkezi bir yerde olma anlamını taşır. Tarihsel olarak psikolojik danışma ofisi okul idaresinin yanında yer almıştır. Bunun bazen idareciler ve danışmanlar arasındaki iletişimi kolaylaştırma açısından avantajları olurken zaman zaman da bu durum engelleyici olmuştur. Çünkü öğrenci ve öğretmenler idarecilerle danışmanlığı birlikte algılama eğilimi içerisine girmiştir. Böyle bir algılama okul psikolojik danışmanının görevlerinin yanlış anlaşılmasına sebebiyet vermiştir.

Materyal ve araç-gereçler: İyi düzenlenen ve en uygun yerde olan psikolojik danışma merkezi, planlanan hizmetleri vermek için uygun ve yeterli materyal ve

teçhizatı dahil ettiği zaman tam olarak işlevsel olabilir. İlköğretim merkezlerinde bu materyaller çocuklarla dostça ilişkiler kurmak ve oyun terapisinde kullanmak için oyun ve oyuncakları içerir. Yaratıcı araçlar, bilgisayar destekli programlar, oyunlar, gelişimsel öğrenme setleri, film şeritleri, kuklalar ve farklı diğer araçlar çocukların güvenli tehdit edilmeyen bir ortamda kendilerini ifade etmeleri, başarılı deneyim ve sosyal becerileri öğrenmesine yardım etmek için kullanılır. İlköğretim ikinci kademe merkezleri benzer materyallere sahiptir. Sadece onlar ergenlere göre uyarlanır. Ek olarak meslek inceleme materyalleri, kendini geliştirme kaynakları ve lise bilgileri dahil edilir.

Psikolojik danışma ve rehberlik materyallerine ilave olarak okul psikolojik danışma merkezi için seçilen film şeritleri, video, bilgisayar programları ve diğer araçlarla kullanmak için uygun ölçüde masa, sandalye ve teçhizatla donatılır. İlköğretim psikolojik danışma merkezleri hem genç çocuklar hem de yetişkinler için masa ve sandalyelere sahip olmalıdır. Psikolojik danışmanlar konsültasyon ve havaleler için özel hatlı telefonu olmalıdır. Diğer teçhizata dosya dolapları, projektör, audio ve video playerler, bilgisayar ve yazı makineleri dahil edilebilir. Özetle psikolojik danışma merkezleri tipik olarak

- Öğrenci ve yetişkinler için uygun ve yeterli mobilyalar
- Danışman ofisleri için işitsel ve görsel özel donanım
- Grup aktiviteleri ve konferanslar için masalar
- Her psikolojik danışman için bir telefon
- Materyal ve teçhizat için depo alanı
- Kendi kendine öğrenme ve rehberlikle ilgili programlar için bilgisayar
- Konferans odasını kullanma
- Danışmanın ofisi dışında bir bekleme alanı veya aktivite alanı
- Öğrenci kayıtlarının depolanabileceği danışma merkezinden uzak güvenli bir oda böylece uygun personel ulaşabilir.

Problem Durumu

Literatür incelendiğinde okullarda çalışan psikolojik danışmanların yapması gereken görevler açık bir şekilde ifade edilmektedir. İlköğretimin birinci ve ikinci kademesinde, orta öğretimde okul psikolojik danışmanlarının yapması gereken roller ayrıntılı olarak açıklanmaktadır (Schmidt, 1993; Muro & Kottman 1995; Myrick 1997; Wittmer 2000). Bu rolleri yerine getirebilmeleri için ne tür eğitim almaları ve ne tür becerilere sahip olması gerektiği konusunda araştırmalar yapılmaktadır. Ancak okul psikolojik danışmanlarının bu görevleri yerine getirebilmeleri için ne tür ihtiyaçları olduğu konusunda fazla bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Öğrencilere, ailelere ve idarecilere yönelik olarak farklı rolleri yerine getirmek durumunda olan psikolojik danışmanlar için gerekli fiziksel ortamların hazırlanması hizmetlerin daha kaliteli sunulmasına imkan sağlar.

Muro ve Kottman (1995) Amerika Birleşik Devletlerinde 1980'lerde ve 1990'ın başlarında inşaa edilen ilk ve orta öğretim okullarında psikolojik danışmanlar için bir yer ayrıldığını, eski yapıların çoğunda psikolojik danışma hizmetlerinin sağlanması için yer bulma konusu dikkate değer derecede psikolojik danışmanın yaratıcılığını kullanmasını gerektirdiğini ifade etmektedir. Türkiye açısından bakıldığında ha-

◆ Filiz Yurtal

la rehberlik servisi olmayan yada bu hizmetlerin diğer birimlerle birlikte aynı yerde verildiği okulların bulunduğu söylenebilir.

Öğrencilere, ailelere, öğretmenlere ve idarecilere güvenilir psikolojik danışma ve rehberlik hizmetinin verilebilmesi için okul ortamında uygun bir yer, uygun donanım, teçhizat ve yeterli sayıda psikolojik danışmana ihtiyaç vardır. Yer, donanım, ekipman ve insan kaynaklarına yönelik olarak mevcut durumun ortaya çıkarılması ve bununla birlikte ihtiyaç durumunun belirlenmesine yönelik çalışmalara ihtiyaç vardır.

Bu araştırmanın temel amacı; MEB'na bağlı resmi ilköğretim ve yatılı ilköğretim bölge okullarında hizmet veren rehberlik servislerinin mekan, donanım, ekipman ve insan kaynaklarına yönelik mevcut durumunun incelenmesi ve ihtiyaçların açığa çıkarılmasıdır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. İlköğretim okullarındaki rehberlik servislerinin **mekan** durumu nedir?
2. İlköğretim okullarındaki rehberlik servislerinin **donanım** durumu nedir?
3. İlköğretim okullarındaki rehberlik servislerinin **ekipman** durumu nedir?
4. İlköğretim okullarındaki rehberlik servislerindeki **insan kaynaklarının** durumu nedir?

Yöntem

Araştırma, MEB'na bağlı ilköğretim ve yatılı ilköğretim bölge okullarında hizmet veren rehberlik servislerinin mekan, donanım, ekipman ve insan kaynakları açısından mevcut durumunu ortaya çıkarmaya yönelik olarak belirlenen evrenden anket yolu ile bilgi toplamaya yönelik tarama modelinde bir çalışmadır.

Örneklem

Araştırma Millî Eğitim Bakanlığına bağlı İlköğretim ve Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında çalışan psikolojik danışmanlar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örneklem belirlenirken tabakalı küme örnekleme modeli ve random örnekleme modeli kullanılmıştır. Örneklem birimi olan psikolojik danışmanlar, üç büyük kenttekiler ve diğer kenttekiler olmak üzere iki tabakaya ayrılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünde elde edilen 2001-2002 öğretim yılının istatistiksel verilerine dayanılarak ilköğretimde çalışan psikolojik danışman sayısının 3501 kişi olduğu belirlenmiştir. Buna göre araştırmanın evrenini 3501 adet psikolojik danışman oluşturmuştur. Örneklem illerin gelişmişlik indeksleri ve öğretmen sayıları dikkate alınarak 22 il ve 1023 psikolojik danışman dahil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada rehberlik servislerinin mekan, donanım, ekipman ve insan kaynakları durumunu belirlemek üzere Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisi Durum İnceleme Anketi oluşturulmuştur. Anket maddeleri ilgili literatür, konu alanında uzman görüşü ve okullarda çalışan psikolojik danışmanların görüşlerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Hazırlanan anket 15 psikolojik danışmana uygulanarak anlaşılmayan maddeler düzeltilmiş ve son şekli verilmiştir. Anket 4 bölümden oluşmuştur. Anketin giriş bölümünde okulun genel yapısı, psikolojik danışman sayısı ve özelliklerini içeren maddelere yer verilmiştir. Birinci bölümde psikolojik danışma ve rehber-

lik biriminin mekan durumu, ikinci bölümde donanım durumu, üçüncü bölümde teçhizat ve dördüncü bölümde ise ölçme değerlendirme ve eğitsel materyallere ilişkin durumu belirlemeye yönelik 20 madde yer almıştır.

Verilerin Toplanması

Veriler toplanması, 2003-2004 eğitim öğretim yılında MEB'na bağlı Eğitimi Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilmiş, anketler çoğaltılarak belirlenen örnekleme posta yoluyla gönderilmiş ve doldurularak geri gönderilen anketler araştırmacıya ulaştırılmıştır.

Bulgular

1. MEB'na bağlı ilköğretim ve yatılı ilköğretim bölge okullarında hizmet veren rehberlik servislerinin mekan durumunu incelemeye yönelik bulgular

Araştırma kapsamına alınan ilköğretim okullarının % 91,98'inde rehberlik servisi için ayrılmış bir yer bulunmakta iken % 6,6'ında ise rehberlik servisi için özel bir yer bulunmamaktadır. Rehberlik hizmetleri için yer ayrılamayan ilköğretim okullarında bu hizmetlerin % 30 oranında müdür yardımcılarının, % 19 oranında ise kütüphane içinde, %11,72'i sekreterlik ile aynı yerde, %9,86'sı ise öğretmenler odasında yürütüldüğü tespit edilmiştir. Araştırmaya alınan rehberlik servislerinin %42,23'ü daha önce başka amaçlarla kullanıldığı bulunmuştur. Daha önce %33,80'ni müdür yardımcısı odası olarak, %9,9'u sınıf olarak, %8,33 okul koruma derneği olarak diğerlerinin ise spor odası, memur odası, depo vb. amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Psikolojik danışmanların %42,23 grup rehberliği/ grupla psikolojik danışma yapmak için yer bulabildiğini, %26,88'i bulamadığını, %28,74 ise kısmen yer bulabildiğini ifade etmektedir. Rehberlik servislerinin %67,84'ünün herkesin kolaylıkla ulaşabileceği görünür bir yerde, %15,35'inin okul idaresinin yakınında, %11,24'ünün ise okul merkezine uzak bir yerde yani herkesin kolaylıkla ulaşabileceği görünür bir yerde olmadığı görülmüştür.

Okullardaki rehberlik servislerinin duvarlarının rengi % 32,55'i beyaz, %23,56'sı sarı, % 11,73 mavi, % 9,78 i yeşil ve % 6,45 inin pembe renkli olduğu; Yer kaplaması olarak ise % 35,39'u halı kaplama, %23,66 nın karo ve % 21,70 nin beton ve % 14,08 nin ise mineflo olduğu bulunmuştur.

2. MEB'na bağlı ilköğretim ve yatılı ilköğretim bölge okullarında hizmet veren rehberlik servislerinin donanım durumunu incelemeye yönelik bulgular

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan ilköğretim okullarının % 68,91'inde 1 adet çalışma masası, %17,40'ında 2 adet masa, %2,4'ünde ise 3 adet çalışma bulunmakta, %10,65'inde ise çalışma masası bulunmamaktadır. Okulların % 29,13'ünde çalışma koltuğu bulunmakta, %50,83'ünde ise çalışma koltuğu bulunmamaktadır. Okulların % 62,66'ında bilgisayar masası ve sandalyesi bulunmamaktadır. Grup çalışma masası okulların %83,97'inde bulunmamaktadır.

◆ Filiz Yurtal

Tablo 1. Rehberlik Servislerinin Donanımına İlişkin Verilerin Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Çalışma masası		Çalışma koltuğu		Grup çalışması için sandalye		Bilgisayar masası ve sandalyesi		Bildiri panosu		Grup çalışma masası		Kilitli dolap	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1 Adet	705	68,91	298	29,13	27	2,64	369	36,07	503	49,17	152	14,86	460	44,97
2 Adet	178	17,40	176	17,20	59	5,77	6	0,59	75	7,33	9	0,88	136	13,29
3 Adet	25	2,44	24	2,35	61	5,96	2	0,20	16	1,56	2	0,20	26	2,54
4 Adet	3	0,29	2	0,20	169	16,52	-	-	-	-	-	-	8	0,78
5 Adet	1	0,10	2	0,20	93	9,09	-	-	-	-	-	-	1	0,10
6 Adet	1	0,10	1	0,10	108	10,56	1	0,10	-	-	-	-	1	0,10
7 Adet	1	0,10	-	-	32	3,13	-	-	-	-	-	-	3	0,29
8 Adet	-	-	-	-	43	4,20	-	-	-	-	-	-	-	-
9 Adet	-	-	-	-	16	1,56	-	-	-	-	-	-	-	-
10 Adet	-	-	-	-	44	4,30	2	0,20	-	-	1	0,10	2	0,20
11 Adet	-	-	-	-	2	0,20	1	0,10	-	-	-	-	-	-
12 Adet	-	-	-	-	21	2,05	1	0,10	-	-	-	-	-	-
Yok	109	10,65	520	50,83	348	34,02	641	62,66	429	41,94	859	83,97	386	37,73
Toplam	1023	100	1023	100	1023	100	1023	100	1023	100	1023	100	1023	100

3. MEB'na bağlı ilköğretim ve yatılı ilköğretim bölge okullarında hizmet veren rehberlik servislerinin ekipman durumunu incelemeye yönelik bulgular

Tablo 2. Rehberlik Servislerinin Ekipmanına İlişkin Verilerin Frekans ve Yüzde Dağılımı

	1 Adet		2 Adet		3 Adet		Boş		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bilgisayar	492	48,1	6	0,59	1	0,1	524	51,22	1023	100
Video	27	2,64	-	-	-	-	996	97,36	1023	100
Bilgisayar yazıcısı	239	23,4	5	0,49	-	-	779	76,15	1023	100
CD'li kasetçalar	63	6,16	1	0,1	-	-	959	93,74	1023	100
Yazılım Programları (reh. prog.,meslek tercihi v.s ile ilgili)	67	6,55	7	0,68	-	-	949	92,77	1023	100
Zekâ oyunları ve oyun setleri	28	2,74	4	0,39	5	0,49	986	96,38	1023	100
Özel hatlı telefon	192	18,8	3	0,29	-	-	828	80,94	1023	100
Yazı tahtası	39	3,81	-	-	-	-	984	96,19	1023	100
İnternet Bağlantısı	52	5,05	-	-	1	0,1	970	94,82	1023	100
"VCD" ve "DVD" player	36	3,52	1	0,1	-	-	986	96,38	1023	100

Tablo 2'ye bakıldığında okulların %48,1'inde 1 adet bilgisayar bulunmakta; %51,22'inde ise bilgisayar bulunmamaktadır. Okulların %23,4'ünde bilgisayar yazıcısı bulunmaktadır. Okulların % 2,64'ünde 1 adet video, 6,16'ında 1 adet cd kasetçalar, 6,55'inde yazılım programları, 2,74'ünde zekaoyunları ve oyun setleri, 3,81'inde

yazı tahtası, %5,05'inde internet bağlantısı, %3,52'inde VCD ve DVD player bulunmaktadır.

4. MEB'na bağlı ilköğretim ve yatılı ilköğretim bölge okullarında hizmet veren rehberlik servislerinin İnsan kaynakları ilişkin durumunu incelemeye yönelik bulgular

Araştırma kapsamında ele alınan okul, öğrenci ve rehber öğretmen sayıları incelendiğinde bir rehber öğretmene düşen öğrenci sayılarının (Adana İlinde 1651, Van İlinde 1175, İstanbul'da 1126, Hatay 1165 öğrenci vb.) oldukça yüksek olduğu bulunmuştur.

Mezun oldukları bölümlere göre incelendiğinde rehber öğretmenlerin %70'inin psikolojik danışma ve rehberlik bölümünden, %13,80'inin psikoloji bölümünden, %5,5'i eğitimde program geliştirmeden ve %6,1'i ise üniversitelerinin farklı bölümlerinde mezun olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma

Araştırmanın MEB'na bağlı ilköğretim ve yatılı ilköğretim bölge okullarında hizmet veren rehberlik servislerinin mekan durumunu incelemeye elde edilen sonuçlara göre okulların büyük bir çoğunluğunda rehberlik servisi için yer ayrıldığı bulunmuştur. Ancak hala rehberlik hizmetleri için yer ayrılmayan okullarda bulunmaktadır. Okulların büyük bir çoğunluğunda rehberlik servisinin bir odalı olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada psikolojik danışmanlar servislerin iki odalı olması gerektiği konusunda görüş bildirmişlerdir. Buna göre bir oda genel çalışma odası olarak diğer oda ise bireysel ve grupla çalışma etkinlikleri olarak kullanılması düşünülmüştür. Bu tür etkinliklerin yapılması için psikolojik danışmanlar okullarında sıkıntı yaşadıklarını ifade etmektedir. Psikolojik danışmanların öğrencilere, anne babalara ve öğretmenlere güvenilir psikolojik danışma ve konsültasyon hizmeti sağlamak için okul ortamında uygun bir yere ihtiyacı vardır. Schmidt (1993) ideal olarak bir ilkokul psikolojik danışma merkezinin grup oturumları için geniş bir oda, oyun aktiviteleri ve diğer hizmetlerle birlikte öğrenci, öğretmen, anne babalar ve diğerleriyle güvenilir oturumlar yapmak için özel bir ofisi içermesi gerektiğini belirtmektedir. Rehberlik servislerinin daha işlevsel olarak görevlerini yerine getirebilmeleri için daha geniş mekanların tercih edilmesi hizmetin kalitesini artırabilir.

Rehberlik servislerinin herkesin ulaşabileceği görünür bir yerde olması hizmetlere ulaşım açısından önemlidir. Bu konuda araştırmadan elde edilen verilere göre okulların bir bölümünde bu duruma uygun olarak odanın tahsis edildiği görülmektedir. Bazı yerlerde ise rehberlik servislerinin okul idaresine yakın bir yerde veya herkesin ulaşabileceği görünür bir yerde olmadığı bulunmuştur. Rehberlik servisinin okul idaresine yakın olması öğrenciler ve öğretmenler tarafından verilen hizmetlerin idari bir görev gibi algılanmasına neden olabilir ve bu durum sakınca oluşturabilir. Rehberlik servislerinin okulun uzak bir köşesinde yer alması, görünür bir yerde olmaması da hizmetlere ulaşımı zorlaştırdığı için sakınca olarak karşımıza çıkabilir. Psikolojik danışma merkezleri okulda herkesin eşit düzeyde ulaşabileceği okulun merkezine yakın, ulaşılabilirliği kolay olan bir yerde bulunması gerekmektedir (Gysberg & Henderson 1994, 224; Schmidt 1993, 58). Smith (1993) psikolojik danışma biriminin okul idaresinin yanında yer almasının bazen idareciler ve psikolojik danışmanlar arasındaki iletişimi kolaylaştırma açısından avantajları olurken, zaman zaman da bu du-

◆ Filiz Yurtal

rumun engelleyici olduğunu, öğrenci ve öğretmenler idarecilikle psikolojik danışmanlığı birlikte algılama eğilimi doğurduğunu ifade etmektedir. Psikolojik danışma merkezinin yeri görünürlüğü artırmalı, okulda tüm gruplar arasında iletişimi kolaylaştırmalı, insanları içeri girmeye davet etmelidir. Okulda herkes psikolojik danışma programından yararlanabilmelidir.

Bu araştırma bulgularına göre rehberlik servislerinin yer kaplama ve duvar rengi konusunda belli bir standardı olduğu söylenemez. İç mekanın taban döşemesi, duvarların rengi verilen hizmetlerin özelliği açısından önem taşımaktadır. Okullarda renk planlaması gereklidir (Thompson 1973, 78). Thompson (1973)'a göre, birçok otonite tarafından kabul edildiği gibi; çocukların büyürken renk tercihlerinde sıcak renklerden soğuk renklere doğru olumlu bir değişiklik olmaktadır. Bu durumda farklı akademik düzeylerde renk konusu planlanırken, tercihlerin değişebileceği dikkate alınmalıdır. Sıcak renkler ilköğretim düzeyi için daha uygun olabilir. Yer kaplamada ise halı kaplı zemin tercih edilmektedir. Halı kaplama eğitimsel çevrelerde ses geçirmeyen en etkili dizayn faktörlerinden biridir. (Hawkins & Lilley, 1998: akt. Booher 2001).

MEB'na bağlı ilköğretim ve yatılı ilköğretim bölge okullarında hizmet veren rehberlik servislerinin donanım durumu incelendiğinde rehberlik servislerinin çoğunluğunda çalışma masasının olduğu görülmekte ancak halen çalışma masası olmayan yerler de bulunmaktadır. Çalışma koltuğu, bilgisayar masası ve sandalyesi, grup çalışmaları için masa ve sandalyenin oldukça yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Bu şartlar altında kaliteli bir hizmetin verilmesinden söz edilemez. İdeal olarak ilköğretim birinci kademedeki psikolojik danışma merkezinde öğrenci, ebeveyn, öğretmen ve diğer kişilerle güvenilir oturumlar yapmak için özel bir ofis, grup oturumları, oyun aktiviteleri ve diğer hizmetler için geniş bir oda bulunur. Bu geniş odada masalar, sandalyeler, zeka oyunları, kitapları ve diğer materyalleri depolamak için raflar; kil, boyalarla, vb. oynadıktan sonra temizlik için bir lavabo bulunması gerekir (Shmith, 1993, 57). Uygun ölçüde masa, yumuşak, rahat ve kumaş kaplı sandalyeler ziyaretçilerin rahatlamasını sağlayacak ve psikolojik danışma sürecini kolaylaştıracaktır (Shertzer & Stone, 1974).

Rehberlik servislerinin ekipman durumuna yönelik sonuçlara bakıldığında rehberlik servislerinin yarısında bilgisayar bulunmamaktadır. Bilgisayar yazıcısı, video, cd kasetçalar, yazılım programları, zeka oyunları ve oyun setleri, ve internet bağlantısı açısından oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Özel hatlı telefon rehberlik servislerinin çoğunda bulunmamaktadır. Shmith (1993, 62) bütün psikolojik danışmanların konsültasyon ve havale etme işleri için özel hatlı telefon, bilgisayar, bilgisayar yazıcısı, dinleme cihazı, video, rehberlikle ilgili programlara sahip olmaları gerektiğini ileri sürmektedir.

Araştırmada rehberlik servislerinin insan kaynaklarına ilişkin sonuçları incelendiğinde bir psikolojik danışmana düşen öğrenci sayısının oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum hizmetin sağlıklı bir şekilde verilmesini aksatabilir. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul ve kurumların yönetici ve öğretmenlerinin norm kadrolarına ilişkin yönetmeliğin Madde 13-b fıkrasında okul rehberlik servisleri için, özel eğitim okul ve kurumlarından öğrenci sayısı 25 ve daha fazla olanların her birine 1, ilk ve orta öğretim kurumlarından öğrenci sayısı 150 ve daha fazla olanların (ilköğretim kurumlarında okul öncesi ile 1-5'inci sınıf öğrenci sayıları hariç) her birine 1, yatılı ve-

ya pansiyonlu okulların öğrenci sayılarına bakılmaksızın her birine 1, psikolojik danışman norm kadrosu verilecek. Buna, özel eğitim kurumlarında öğrenci sayısının 100 ve 100'ün katlarına, diğerlerinde ise 500 ve 500'ün katlarına ulaşması halinde her defasında 1 psikolojik danışman norm kadrosu ekleneceği ifade edilmektedir. Araştırma sonuçlarına göre okullarda psikolojik danışman sayılarının yetersiz olduğu görülmektedir.

Bu araştırmanın bulgularına göre psikolojik danışmanların büyük çoğunluğunun (%70) lisans eğitiminin Psikolojik Danışma ve Rehberlik olduğu görülmektedir. Ancak alanda farklı lisanstan mezun olan kişilerin de psikolojik danışman olarak çalıştığı tespit edilmiştir. Bu durum hizmetin kalitesi açısından istenen bir durum değildir. Hizmet özel becerilere sahip olmayı gerektirdiği için psikolojik danışma becerilerine sahip olmayan kişiler, bireyin gelişimine zarar verebilir. Psikolojik danışman eğitim programlarında psikolojik danışma teorileri ve beceri eğitimi, insan gelişimi teorileri, psikolojik danışmada grup prosedürleri, değerlendirme becerileri, mesleki gelişim teorileri, bilgi, araştırma, sosyal ve kültürel temeller ve mesleki düşünceler alanlarında dersler okutulur (Shmith, 1993, 266). Psikolojik danışmanlar, farklı bir mesleki eğitim sürecinden geçmekte ve mesleğin yapılmasına yönelik olarak özel beceriler ile donatılmaktadır. Herhangi bir alandan mezun olan kişilerin bu hizmeti vermeleri bu açıdan mümkün görünmemektedir.

Araştırma bulgularına dayalı olarak araştırmacılara ve ilgililere yönelik olarak aşağıdaki öneriler geliştirilebilir.

1. Araştırma sonuçlarına göre bir psikolojik danışmana çok fazla sayıda öğrenci düşmektedir. Okullara psikolojik danışman atanırken okulun öğrenci mevcudu göz önüne alınması ve buna göre uygun sayıda psikolojik danışmanın ataması yapılması öğrencilere verilecek hizmetin kalitesini artırabilir.
2. Hizmetin kalitesi ve profesyonel düzeyde sunulması için psikolojik danışmanların atamalarında Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanından mezun olmanın koşul olarak getirilmesi ve alan dışı atamalara izin verilmemesi hizmetin alanda yetişmiş kişiler tarafından sunulmasını sağlayacak ve hizmetin verildiği kesime daha yararlı olmasını sağlayabilir.
3. Rehberlik hizmetlerinden okulda bulunan herkesin eşit düzeyde yararlanabilmesi için rehberlik servislerinin herkesin ulaşabileceği, görünür bir yerde olmasına özen gösterilmesi rehberlik servislerine ilgiyi artırabilir.
4. Hizmetlerin daha kapsamlı sunulabilmesi için rehberlik servisi iki oda olarak düşünülmeli ama bu sağlanamıyorsa, geniş bir oda olması verilen hizmetlerin çeşitliliği açısından önemlidir olabilir.
5. Rehberlik hizmetlerinin öğretimden farklı olması sebebiyle rehberlik servislerinin okulun eğitim düzeyine göre iç dizaynının sınıf veya öğretmenler odasından farklı bir şekilde düzenlenmesine özen gösterilmesi, uygun mobilya ve ekipman desteği sağlanması, ziyaretçilerin kendilerini rahat hissedebileceği ortamlar oluşturulmasına katkı sağlayabilir.
6. Rehberlik hizmetlerinin farklı doğasından dolayı hizmet sunulan mekanın duvarlarının rengi hizmet verilen grubun özelliklerine uygun seçilmesi, taban kaplamasında ses geçirmeyen ve sıcak bir ortam oluşturmaya katkı

◆ Filiz Yurtal

sağlayacak malzemenin kullanılmasına dikkat edilmesi hizmeti verilen kesimin hoşnutluğunu artırabilir, daha davet edici bir özellik kazandırabilir.

7. Okullarda çalışan psikolojik danışmanların yararlanabilmesi için materyal desteği sağlanması, kaynak kitaplar, bilgisayar programları, zeka ve oyun setleri ve diğer materyaller yönünden zenginleştirilmesi psikolojik danışmanların okullarda daha verimli hizmet vermesine katkı sağlayabilir.
8. Havale işlemleri, veli ve öğrenci ile ilgili kişilere ulaşma ve koordinasyonun sağlanması bakımından bağımsız bir telefon hattı ve internet bağlantısının olması psikolojik danışmanların hizmeti sunmalarını kolaylaştırabilir.
9. Yeni okullar inşa edilirken okul binalarının planlarında rehberlik servislerine yer verilmesi, rehberlik servislerinin yeri ve büyüklüğü konusunda standardının oluşturulmasına yarar sağlayabilir.
10. Rehberlik servislerinin nasıl olması gerektiğine ilişkin yeni araştırmaların yapılması bu konuda standartların oluşturulmasına katkı sağlayabilir.

Kaynakça

- Bakırcıoğlu R. (2000) İlköğretim Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma. 5.Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Booher C.A.C. (2001). **Design Standarts For Elementary, Middle/Junior High and High School Counseling Facilities**, (Unpublished E.D Thesis), University of Georgia.
- Can G. (2002) Psikolojik danışma ve Rehberlik. 2.Baskı. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Gysbers, N., & Henderson, P. (1994). **Developing and Managing Your School Guidance Program**, 2. Edition, Educational Media, Minneapolis.
- Kepçeoğlu M. (1995) Psikolojik Danışma ve Rehberlik. 9.Baskı. Ankara: Özerler Matbaası.
- M.E.B. (2001). **Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği**, Resmi Gazete 24376. 17.04.2001.
- M.E.B. (1999). **Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Ve Kurumların Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmelik**, Resmi Gazete 23782. 10/08/1999.
- Muro J.J. & Kottman T. (1995). **Guidance and Counseling in The Elementary and Middle Schools: A practical Approach**. Brown & Benchmark Publishers.
- Schmidt J.J.(1993). **Counseling in Schools Essential Services and Comprehensive Programs**, Allyn and Bacon.
- Shertzer, B. & Stone, S.C. (1974). **Fundamentals of guidance**, (2nd ed.), Houghton Mifflin, Boston.
- Wittmer J. (2000). **Managing Your School Counseling Program: K-12 Developmental Strategies**, Educational Media Corporation, Minneapolis.

PRESENT CONDITION OF OFFICE, MATERIALS, EQUIPMENT AND PERSONNEL IN COUNSELING SERVICES AT PRIMARY SCHOOLS*

Filiz YURTAL**

Abstract

The main purpose of this research is to study on present condition of office, materials, equipment and personnel in the services of counseling at elementary school and to determine their needs. The research was conducted with 1023 counselor in 22 provinces according to their development index in 2003-2004 academic calendar (year). School Counseling Facility Survey was used for surveying. The survey sent to the counselors selected at different schools in 22 provinces by the Department of Education Research and Development in The Ministry of National Education, then the researcher was studied and evaluated on the collected data. According to this study, many schools have private counseling office for counselors. The counseling services are located in central area in some schools, but some others have the services far from the central of the school or administrative offices. There are no applicable standards for carpeted floors and wall colors. Materials and equipment are insufficient in the services. The number of students per counselor are too high. Some personnels, not educated as counselor, are working as counselors in some schools.

Key Words: Counseling service, counselor, primary school

* This research has been made by the support of Ministry of National Education EARGED

** Assist.Prof.; Çukurova University Faculty of Education Department of Primary School Teaching